

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Інна Червінська

ЗАВДАННЯ

ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ»

ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ
ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

м. Івано-Франківськ

ББК 74.20.2

П 38

Самостійна робота студентів: Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Напрямок підготовки: педагогічна освіта 6.0101002. / Укл. Червінська І.Б – Івано-Франківськ, 2013. – 30 с.

Рецензенти:

Максимович О.М. - кандидат педагогічних наук, доцент Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника,

Оліяр М.П. - кандидат педагогічних наук, доцент, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Педагогічного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 3 від 10.10.201__ р.)

© Червінська І.Б., 201__

© ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ВСТУП

Самостійна робота студента є основним шляхом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час. Навчальний час, відведений для самостійної роботи студента, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 від загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Зміст самостійної роботи студента над конкретною дисципліною визначається навчальною програмою з дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Навчальний матеріал з навчальної дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні навчальних занять.

Кількість годин, відведених навчальним планом для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Основи педагогічної майстерності» для денної форми навчання 81 година, для заочної форми навчання - 115 годин.

У процесі самостійної роботи здійснюється самоосвіта студента, яка сприяє поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань. Основним засобом самоосвіти є самостійне вивчення та опрацювання наукової, науково-популярної, навчальної, політичної, художньої та іншої літератури.

Важливою умовою ефективності самоосвіти є володіння студентами раціональними прийомами самостійної роботи у процесі підготовки до лекції, семінарського заняття, практичної та лабораторної роботи, колоквіуму, заліку та екзамену, написання реферату, курсової та дипломної роботи тощо.

Велику користь у справі самоосвіти студентів приносить заслуховування на семінарських заняттях підготовлених студентами повідомлень, доповідей, рефератів на різні теми, робота з першоджерелами.

Під час лабораторних і практичних занять з психолого-педагогічних дисциплін і методики викладання предметів за фахом,

а також у процесі педагогічної практики студенти виробляють уміння спостерігати педагогічні факти і явища, узагальнювати їх.

Вивчення лекційного матеріалу з педагогічних дисциплін передбачає проведення студентами самостійної та індивідуальної роботи. З урахуванням розподілу матеріалу програми ця робота полягає в підготовці доповідей на семінарські заняття (з використанням нормативно-правової бази в галузі освіти, творів педагогів-класиків, матеріалів передового педагогічного досвіду вчителів, копій наукових статей з педагогічної періодики).

Виконання завдань для самостійної роботи, індивідуального навчально-дослідного завдання, а також поточна робота студента на семінарських і практичних заняттях, написання тестів оцінюються та враховуються як складові модульної системи навчання при підведенні загального навчального рейтингу з дисципліни

Мета курсу «Основи педагогічної майстерності»: ознайомити студентів з особливостями педагогічної діяльності та педагогічної майстерності вчителів початкових класів. Показати шляхи вдосконалення педагогічної майстерності.

У результаті вивчення дисципліни «Основи педагогічної майстерності» студенти повинні:

знати - про основні вимоги, які ставить суспільство перед сучасним творчим учителем початкової школи; сутність і компоненти педагогічної майстерності; оптимальний спосіб організації навчально-виховного процесу з молодшими школярами; стилі і моделі педагогічного спілкування; педагогіку як практичну режисуру; менеджмент навчання; професійно-педагогічний тренінг.

уміти - здійснювати навчально-виховний процес у початковій школі з використанням оптимального способу його організації; планувати навчально-виховну роботу; моделювати і проводити з використанням імітаційного моделювання, рольової та ділової гри виховні заходи та уроки з учнями молодшого шкільного віку, їх аналізувати; творчо настроюватися на майбутню педагогічну діяльність; керувати своєю мімічною і пантомімічною виразністю, мовленням; формувати педагогічну увагу, спостережливість, уяву; переконувати, навіювати, слухати дітей.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЕКТ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання Навчальний проект (ІНДЗ)

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи студента навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового заліку.

Мета ІНДЗ. Самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Зміст індивідуального навчально-дослідного завдання (ІНДЗ)

ІНДЗ — це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу «Основи педагогічної майстерності», яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура ІНДЗ (орієнтовна):

— вступ – зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її положення;

— теоретичне обґрунтування – виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;

— методи (при виконанні практичних, розрахункових, моделюючих робіт) – вказуються і коротко характеризуються методи роботи;

— основні результати роботи та їх обговорення – подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;

— висновки;

— список використаної літератури.

Види ІНДЗ:

— реферат з теми (модуля) або вузької проблематики (як виняток, для студентів денної форми навчання з коротких навчальних курсів та для студентів заочної форми навчання);

— розв'язування та складання розрахункових або практичних (наприклад, ситуативних) задач різного рівня з теми (модуля) або курсу;

— розроблення теоретичних або прикладних (діючих) функціональних моделей явищ, процесів, конструкцій тощо;

— анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис, історичні розвідки тощо.

Найбільш зручна форма перевірки рівнів засвоєння знань, умінь і навичок це - письмові роботи (*реферати, моделі, проекти*), що

представляють проведені мікродослідження або моделі майбутніх досліджень.

Оцінка за індивідуальні завдання виставляється на основі попереднього ознайомлення наукового керівника з його змістом. Можливим є захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5 хв.). Якщо програмою вивчення навчальної дисципліни передбачений навчальний проект робота, то оцінка за це завдання є обов'язковим компонентом підсумкової оцінки і враховується при визначенні суми балів за вивчення навчального курсу.

Розробити навчальний проект

Теми для індивідуального навчально-дослідного завдання (проекту)

Модель педагогічного спілкування
Засоби невербальної комунікації
Культура мовлення педагога
Педагогічна техніка
Конфлікти у педагогічній діяльності
Професійно-педагогічний тренінг
Педагог ХХІ століття
Авторитет педагога: за і проти.
Педагогіка і практична режисура
Педагогічна творчість учителя
Увага й спостережливість педагога

Критерії оцінювання за виконання проекту

1. Актуальність обраної теми -	1-3 бали
2. Самостійність, логіка побудови, завершеність теми -	1-2 бали
3. Оригінальність розкриття теми, застосування творчих підходів, запропонованих рішень -	1-5 балів
4. Аргументованість запропонованих рішень, висновків -	1-2 бали
5. Культура оформлення, відповідність методичним вимогам –	1-3 бали.
6. Особиста презентація роботи -	1-5 балів
7. Об'єм і глибина знань з теми, загальна ерудиція, міжпредметні зв'язки -	1-2 бали
8. Відповіді на запитання: повнота, аргументованість -	1-3 бали

Разом 25 балів

**Орієнтовна оцінка різних видів самостійної
навчальної діяльності студентів
(у балах)
з навчальної дисципліни
«Основи педагогічної майстерності»**

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Самостійне опрацювання тем (5 балів)
2. Написання реферату, повідомлення (5 балів)
3. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)
4. Аналіз ситуації (3 бали).
5. Конспекти першоджерел (2 бали)
6. Словник з теми (2 бали)
7. Контрольна робота (5 балів)
8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

Всього 1-50 балів.

Екзамен 1-50 балів

КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ

**Шкала оцінювання успішності з навчальної дисципліни
«Основи педагогічної майстерності»**

(екзамен)

Університетська шкала	Національна шкала		Шкала ECTS
90-100	5	відмінно	A
80-89	4	добре	B C
70-79			
60-69	3	задовільно	D E
50-59			
26-49	2	незадовільно	FX F
1-25			

А „ Відмінно" (90-100 балів). Теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані, якість їх виконання оцінена балом, близьким до максимального.

В „ Дуже добре " (80-89 балів). Теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом в основному сформовані, всі передбачені програмою завдання виконані, якість виконання більшості з них оцінена балом, близьким до максимального.

С „ Добре " (70-79 балів). Теоретичний курс засвоєно повністю, без прогалин, необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом сформовані недостатньо, всі передбачені програмою завдання виконані, якість виконання кожного з них не оцінена максимальним балом, деякі завдання виконані з помилками.

Д „ Задовільно" (60-69 балів). Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не мають суттєвого характеру, необхідні практичні навички роботи з засвоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою завдань виконані, деякі з виконаних завдань, можливо, містять помилки.

Е „ Достатньо" (50-59 балів). Теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, більшість з передбачених програмою завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінена балом, близьким до мінімального.

ФХ „ Умовно незадовільно" (26-49 балів). Теоретичний курс засвоєний частково, необхідні практичні навички роботи не сформовані, більшість з передбачених програмою завдань не виконані, або якість виконання деяких з них оцінені балом, близьким до мінімального. При додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань.

Ф,, Безумовно незадовільно"(1-25 балів). Теоретичний зміст курсу не засвоєний, необхідні практичні навички не сформовані, усі виконані завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до підвищення якості виконання навчальних завдань.

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 1.

I. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Спілкування .Стили педагогічного спілкування вчителя.

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Школа як модель суспільства.

Сучасне суспільство і вчитель.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

Ситуація для роздумів та аналізу

1. Викладач географії, класний керівник четвертого класу, швидко визначила виховні можливості групи подовженого дня і не стала чекати ідеальних умов. Разом з батьками обладнала кабінет географії так, щоб після уроків з допомогою перестановок, розкладних меблів, збірних полицок, вбудованих шаф можна було перетворити його на домашню кімнату. Відвели місце для збереження взуття, домашнього і спортивного одягу, книг, ігор, колекцій... Захопилися спільною справою—участью в телевізійній грі «Салют, перемого!», де вийшли у фінал, знімалися у заключній передачі. Почали всі разом створювати рукописну книгу «Ні — війні!». Підготували подарунки для підшефного дитячого садка, зібрали матеріал «їх праця — подвиг». Не повторюючи обстановки уроку, досвідчений вихователь знайшла засоби закріпити у практичній діяльності дітей знання, набуті у школі. Її група — дружна сім'я, де виховуються культура почуттів і відносин, сердечне піклування один про одного, про братів і сестер, бабусь, і дідусів... Щоб тут не робилось,— все у союзі з сім'єю. У другій половині дня вона стає кожному з них матір'ю. В останніх числах місяця всією групою готують торт «Дружба», щоб за чаюванням попрощатися з черговим місяцем і підвести підсумки своїх добрих справ Усі разом виросують розсаду, щоб навесні у школі зацвіла клумба-веселка.

Визначте результативність діяльності вихователя і вихованців. Укажіть на основні особливості процесу виховання

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: «Найголовнішим шляхом людського виховання є переконання» К.Д. Ушинський . Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема: Спілкування .Стили педагогічного спілкування вчителя.

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

В.О. Сухомлинський

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Що ви розумієте під стилем спілкування ?

Назвіть стилі спілкування.

Дайте характеристику авторитарного стилю спілкування.

Дайте характеристику ліберального стилю спілкування

Дайте характеристику демократичного стилю спілкування

Назвіть функції спілкування.

Головні ознаки педагогічного спілкування.

Назвіть бар'єри спілкування, які виникають у спілкуванні педагога з учнями.

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

МОДЕЛЬ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 2.

I. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Сутність педагогічної майстерності

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Педагогічна професія у XXI ст.

Видатні педагоги про вимоги до вчителя.

Українська народна педагогіка про вчителя і педагогічну професію.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

2. Учителька української мови увійшла в дев'ятий клас і побачила, що всі сидять на підлозі. Вона спокійно, як завжди, відкрила журнал і розпочала перекличку. Один за одним учні вставали і сідали за парти. Вчителька запитала, що було задано додому, викликала Демченко до дошки, а іншим запропонувала самостійно дібрати приклади з уживанням прикметника. Попередила, що до кінця уроку збере для перевірки зошити. Діти ретельно виконали завдання. Урок пройшов нормально.

Дайте оцінку діям учителя. Як би ви вчинили в подібній ситуації? У чому спільність процесів навчання і виховання?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: «Ідеал людини – це те краще, що створив народ у розумінні властивостей людської особистості та її призначення»

Г. Ващенко.

Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема: Спілкування .Стили педагогічного спілкування вчителя.

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

А.С. Макаренко

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Що ви розумієте під визначенням педагогічна майстерність ?

Назвіть складові педагогічної майстерності.

Дайте характеристику гуманістичній спрямованості педагогічної професії.

Дайте визначення педагогічної кваліметрії.

Назвіть елементи та рівні педмайстерності.

Головні ознаки педагогічного спілкування.

Професійна діяльність педагога та її компоненти.

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ПЕДАГОГ ХХІ СТОЛІТТЯ : МОЄ БАЧЕННЯ.

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 3.

1. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Професійне самовиховання вчителя

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Загальна і педагогічна культура вчителя.

Гармонія особистості вчителя.

Учитель сільської школи

3. Аналіз ситуації (3 бали).

У першокласника Олексія Б. є і мати, і батько. Але робота у них така, що нерідко йдуть вони з дому рано і повертаються, коли син уже спить. Нікому простежити, яким Олексій йде до школи. Вчителю часто доводиться казати хлопчику: «Зачешись», «Застебни гудзики», «Вимий руки».

От і сьогодні Олексій з'явився в клас, як завжди, розшарпаний, скуйовджений. Вчителі вже звикли до такого вигляду хлопчика. Вони втомилися робити йому зауваження. До того ж, він упертий, незговірливий. На уроках крутиться, на перервах з усіх сил носить коридором, когось штовхне, комусь підставить ніжку. Після занять, накинувши портфель, мчить кудись на вулицю. Отже, все йде до того, що ми з прикрістю називаємо «педагогічною занедбаністю».

Як же їй запобігти? Адже можна. І потрібно! Діти, як поле — проросте в них і те, що не сієш. Хороший вихователь піклується про те, щоб добрий посів очистити від бур'яну. Поганий — переконує себе думкою: батькам не треба, а мені навіщо? Але хто ж тоді, як не ми?

Ваша думка? Чому процес виховання вважають багатофакторним? Яка роль вихователя в координації виховних впливів?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: Справжнє виховання полягає не стільки в правилах, скільки у вправах. Ж.-Ж. Руссо. Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Професійне самовиховання вчителя

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

М.Г. Стельмахович

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Назвіть структурні компоненти самовиховання .

Назвіть складові педагогічної майстерності.

Дайте характеристику основних методів самовиховання.

Дайте визначення самовиховання і самоосвіта.

Умови і чинники професійного самовиховання

Професійна діяльність педагога та її компоненти.

Назвіть етапи самовиховання

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 4.

I. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Педагогічний такт і майстерність учителя

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Педагогічна спрямованість як фактор професійного розвитку вчителя.

Професійна компетентність педагога.

Професійне здоров'я вчителя.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

Олена К. постійно порушувала встановлений у школі порядок. Виправдовувалась, обманювала. Але у неї було одне постійне захоплення — любила і вміла в'язати. На цьому педагог і побудував її перевиховання. Олені було доручено організувати у школі гурток в'язання. Дорученням вона пишалася, почувала себе в дитячому колективі вагоміше, помітніше. А це зобов'язувало до іншої поведінки.

У чому суть принципу «опора на позитивне»?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: «Методи виховання дуже різнобічні, і лише знайомство з цим розмаїттям може врятувати виховання від тієї однобічності, яка досить часто зустрічається у педагогів-практиків, які не знайомі з педагогічною літературою» К.Д.Ушинський Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Педагогічний такт і майстерність вчителя

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

А.С. Макаренко

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Назвіть структурні компоненти самовиховання .

Назвіть складові педагогічної майстерності.

Дайте характеристику педагогічного такту.

Дайте визначення самовиховання і самоосвіта.

Умови і чинники формування педагогічного такту

Професійна діяльність педагога та її компоненти.

У чому проявляються педагогічний такт

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНІКА

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 5.

I. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Авторитет учителя

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Професійний стрес у роботі вчителя.

Педагогічні цінності.

Педагогічний ідеал.

Педагогічна інтуїція.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

...Наталка В., п'ятикласниця, іноді пропускала перший урок. На розпитування не реагувала, вперто відмовчувалась. Деякі вчителі тлумачили її спізнювання **як** результат безконтрольності, безпритульності (дівчинка жила з бабусею). Коли ж до неї прийшли вранці, **то** побачили, що внучка з самого світанку метушиться по господарству: дві свині, гуси, кури—все було на її плечах. Бабуся навмисне вранці затримувала вдома: «Школа не вовк, у ліс не втече. Я ось усього три роки вчилась, а живу, слава богу, у достатку, а ти вже п'ять, і досить тобі».

Вкажіть основні причини частих розбіжностей школи і сім'ї у підході до виховання і навчання дітей. У чому секрет успіху спільної роботи школи і сім'ї? Як досягти планомірності і узгодженості виховних впливів?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: „Поведінка - це дзеркало, в якому кожен показує своє обличчя” Й.В. Гете. Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Авторитет вчителя

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

К.Д.Ушинський

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Назвіть структурні компоненти авторитету вчителя .

Назвіть рівні авторитету вчителя.

Дайте характеристику критеріям авторитету педагога.

Дайте визначення поняття «авторитет».

Умови і чинники формування педагогічного авторитету

Види авторитету.

У чому проявляються педагогічний такт

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 6.

I. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Педагогічна ситуація і педагогічна задача

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Самовиховання вчителя як система.

“Граматика” професійно-педагогічного спілкування.

Індивідуальний стиль педагогічного спілкування.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

Учителька української мови увійшла в дев'ятий клас і побачила, що всі сидять на підлозі. Вона спокійно, як завжди, відкрила журнал і розпочала перекличку. Один за одним учні вставали і сідали за парти. Вчителька запитала, що було задано додому, викликала Демченко до дошки, а іншим запропонувала самостійно дібрати приклади з уживанням прикметника. Попередила, що до кінця уроку збере для перевірки зошити. Діти ретельно виконали завдання. Урок пройшов нормально.

Дайте оцінку діям учителя. Як би ви вчинили в подібній ситуації? У чому спільність процесів навчання і виховання?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: „Чим більше вихователь учить свого вихованця виражати себе у праці, діяльності, тим більшим авторитетом він є для вихованця” В.О. Сухомлинський. Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Педагогічна ситуація і педагогічна задача

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

В.О. Сухомлинський

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Дайте визначення педагогічної ситуації

Умови і рівні розв'язання педагогічної ситуації

Види педагогічних ситуацій.

Педагогічна задача

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ЗАСОБИ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 7.

1. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Конфлікти у педагогічній діяльності

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Авторитет і професійний потенціал педагога.

Педагогічний такт учителя.

Педагогічна спрямованість як фактор професійного розвитку вчителя.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

Підліток вилетів із-за рогу раптово і ледве не збив з ніг директора школи, який йшов назустріч.

Винуватого залишили після уроків і вчинили рознос. У повітрі лунали залякуючі слова: неподобство...хуліганство...

— Якщо ти не розумієш цього, тоді підемо в міліцію,— сказав нарешті класний керівник.— Там тобі пояснять, що до чого.

Чи згодні ви з діями педагогів? Чому вихователю необхідно знати і вміти виявити глибинні, рушійні сили того чи іншого процесу, явища?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: „Без планування я не уявляю повноцінного виховання” В.О.Сухомлинський. Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Конфлікти у педагогічній діяльності

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

В.О. Сухомлинський

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Дайте визначення конфлікту

Умови і рівні розв’язання педагогічних конфліктів

Види педагогічних конфліктів.

Конфліктна ситуація

Причини виникнення конфліктних ситуацій

Поведінка вчителя у конфліктній ситуації

Форми виявлення конфліктів

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 8.

1. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Засоби невербальної комунікації

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Шляхи оволодіння мистецтвом педагогічного спілкування.

Педагогічна кар'єра.

Виникнення і становлення педагогічної професії.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

До першого уроку в школі Галини Семенівни п'ятий клас приготував їй сюрприз: натер дошку воском. На ній уже нічого не можна було писати. Але Галина Семенівна на перерві помітила метушню дітей біля дошки. Урок вона розпочала спокійно, запропонувала самостійну роботу, потім перейшла до фронтального опитування. Діти з нетерпінням чекали, коли нарешті когось викличуть до дошки. Проте цього не сталося. На кінець уроку вчителька доручила черговій намочити губку і начисто витерти дошку. Діти були здивовані, розчаровані таким поворотом подій, але й у захопленні від своєї нової вчительки. Вони самі розповіли про свою невдалу витівку й обіцяли надалі вести себе добре.

Дайте оцінку діям учителя. Як би ви вчинили на його місці? Що спільного у процесах навчання і виховання? Які глибинні зв'язки, внутрішні закони характерні для обох процесів?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: „ Вчитель –це скло, через яке дитина дивиться на життя” Ш. Амонашвілі. Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Засоби невербальної комунікації

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

В.О. Сухомлинський

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Дайте характеристику засобів невербальної комунікації

Візуальний контакт

Види жестів.

Міміка та пантоміміка

Характеристика жестів

Вимоги до зовнішнього вигляду педагога

Міжособистісний простір

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ПЕДАГОГІЧНІ КОНФЛІКТИ

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 9.

1. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Педагогічний такт і майстерність учителя

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Педагогічна спрямованість як фактор професійного розвитку вчителя.

Професійна компетентність педагога.

Професійне здоров'я вчителя.

3. Аналіз ситуації (3 бали).

Олена К. постійно порушувала встановлений у школі порядок. Виправдовувалась, обманювала. Але у неї було одне постійне захоплення — любила і вміла в'язати. На цьому педагог і побудував її перевиховання. Олені було доручено організувати у школі гурток в'язання. Дорученням вона пишалася, почувала себе в дитячому колективі вагоміше, помітніше. А це зобов'язувало до іншої поведінки.

У чому суть принципу «опора на позитивне»?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: „Серце віддаю дітям” .В.Сухомлинський.

Висловіть свої міркування.

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Педагогічний такт і майстерність вчителя

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

А.С. Макаренко

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Назвіть структурні компоненти самовиховання .

Назвіть складові педагогічної майстерності.

Дайте характеристику педагогічного такту.

Дайте визначення самовиховання і самоосвіта.

Умови і чинники формування педагогічного такту

Професійна діяльність педагога та її компоненти.

У чому проявляються педагогічний такт

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВЧИТЕЛЯ

Основи педагогічної майстерності

ВАРІАНТ 10.

1. Самостійне опрацювання тем (5 балів)

Тема: Авторитет учителя

2. Реферат на одну із запропонованих тем. (5 балів)

Стилі педагогічного спілкування.

Педагогічні конфлікти, причини їх виникнення.

Поведінка вчителя у конфліктній ситуації

3. Аналіз ситуації (3 бали).

...Наталка В., п'ятикласниця, іноді пропускала перший урок. На розпитування не реагувала, вперто відмовчувалась. Деякі вчителі тлумачили її спізнювання **як** результат безконтрольності, безпритульності (дівчинка жила з бабусею). Коли ж до неї прийшли вранці, **то** побачили, що внучка з самого світанку метушиться по господарству: дві свині, гуси, кури—все було на її плечах. Бабуся навмисне вранці затримувала вдома: «Школа не вовк, у ліс не втече. Я ось усього три роки вчилася, а живу, слава богу, у достатку, а ти вже п'ять, і досить тобі».

Вкажіть основні причини частих розбіжностей школи і сім'ї у підході до виховання і навчання дітей. У чому секрет успіху спільної роботи школи і сім'ї? Як досягти плановірності і узгодженості виховних впливів?

4. Аналіз висловлювань відомих педагогів (3 бали)

Як Ви розумієте твердження: „Немає мудріших як народ учителів” М.Рильський . Висловіть свої міркування

5. Словник з теми (2 бали).

Тема Авторитет вчителя

6. Конспекти першоджерел (2 бали)

К.Д.Ушинський

7. Відповіді на контрольні питання (5 балів)

Назвіть структурні компоненти авторитету вчителя .

Назвіть рівні авторитету вчителя.

Дайте характеристику критеріям авторитету педагога.

Дайте визначення поняття «авторитет».

Умови і чинники формування педагогічного авторитету

Види авторитету.

У чому проявляються педагогічний такт

8. Виконання ІНДЗ (проекту з презентацією 25 балів).

ТЕАТРАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Абрамян В.Ц. Театральна педагогіка. – К.: Лібра, 1996.
2. Бобир О.В. Етикет учителя. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009.
3. Бутенко Н.Ю. Комунікативна майстерність викладача. – К.:КНЕУ, 2005.
4. Волкова Н.П. Педагогіка. – К.: Академія, 2001.
5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація. – К.: Академія, 2006.
6. Васянович Г. Педагогічна етика. – Львів: Норма, 2005.
7. Гриньов В.М., Золотухіна С.Т. Педагогічна майстерність учителя. – Харків: ОВС, 2006.
8. Гузій Н.В. Основи педагогічного професіоналізму. – К. НПУ імені М.П.Драгоманова, 2004.
9. Кіліченко О.І., Кланічка І.М. Основи педагогічної майстерності: модульно-кредитний підхід.– Івано-Франківськ, 2005.
10. Лавріненко О. Історія педагогічної майстерності: Навчальний посібник. - К. : СПД Богданова А.М., 2009.
11. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. – К.:ВАТ «КДНК», 2001.
12. Мороз О.Г., Падалка О.С., Юрченко В.І. Педагогіка і психологія вищої школи. – К.,2003.
13. Педагогічна майстерність / За ред. В.М. Гринькової, С.Т.Золотухіної. – Харків «ОВС», 2006.
14. Педагогічна майстерність / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 1997.
15. Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2004.
16. Педагогічна майстерність: Підручник / За ред. І.А. Зязюна. – К. : СПД Богданова А.М., 2008.
17. Педагогічна майстерність: Хрестоматія / За ред. І.А. Зязюна. – К.: Вища школа, 2006.
18. Педагогічна майстерність: Хрестоматія / За ред. І.А. Зязюна. – К. : СПД Богданова А.М., 2008.
19. Педагогічна майстерність / Ред.. Біда Л.О. – К.: Вища школа, 1997.
20. Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / укл. Н.В. Гузій. – К.: ІЗІН, 2000.
21. Основы педагогического мастерства / За ред. И. А. Зязюна. – М.: Просвещение, 1989.
22. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003.
23. Ягупов В.В. Педагогіка. – К.: Либідь, 2002.

Додаткова література

1. Андриади И. П. Основы педагогического мастерства. – М.: АСА, 1999.
2. Педагогічний пошук. – К.: Рад. шк., 1988.
3. Подласый И. П. Педагогика. Новый курс: В 2 кн. – М.: ВЛАДОС, 1999.
4. Учителю о педагогической технике / Под ред. Л. И. Рувинского. – М.: Педагогика, 1987.

СЛОВНИК ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ

Авторитет батьківський (від лат. auctoritas — влада, сила) — відмітні особливості окремої людини чи групи, завдяки яким вони заслуговують на довіру і можуть мати позитивний вплив на погляди й поведінку інших людей; визнаний вплив батьків на переконання та поведінку дітей, що ґрунтується на глибокій повазі й любові до батьків, довірі до високої значущості їхніх особистих якостей і життєвого досвіду, слів та вчинків.

Адаптація (від лат. adaptatio (adapto) — пристосовую) — здатність організму пристосовуватись до різних умов зовнішнього середовища.

Акселерація (від лат. acceleratio — прискорення) — прискорення фізичного розвитку дітей, зокрема зросту, ваги, більш раннє статеве дозрівання.

Актив (від лат. activus — діяльний, дійовий) — група вихованців, членів конкретного колективу, які усвідомлюють вимоги керівника колективу, допомагають йому в організації життєдіяльності вихованців, виявляють певну ініціативу.

Активність (у навчанні) — характеристика особливостей пізнавальної діяльності особистості, що полягає в усвідомленому використанні нею інтенсивних методів, засобів, форм оволодіння знаннями, вироблення вмінь і навичок.

Бал (від фр. balle — м'яч, куля) — результат оцінювання навчальної діяльності учнів в умовно-формальному відображенні та числовому вимірі.

Види спілкування — вербальне, мануальне (від лат. manualis — ручний), технічне, матеріальне, біоенергетичне.

Виклад проблемний — створення вчителем проблемної ситуації, допомога учням у виділенні та "прийнятті" проблемного завдання, використання словесних методів для активізації розумової діяльності учнів, спрямованої на задоволення пізнавальних інтересів.

Вимога — метод педагогічного впливу на свідомість вихованця з метою викликати, стимулювати або загальмувати окремі види його діяльності. Види вимог: вимога-прохання, вимога -довіра, вимога-схвалення, вимога-порада, вимога-натяк, умовна вимога, вимога в ігровому оформленні, вимога-осуд, вимога-недовіра, вимога-погроза.

Виховання авторитарне — освітньо-виховна концепція, що передбачає беззастережне підкорення волі вихователя.

Виховання всебічне — виховання, яке передбачає формування в особистості певних якостей відповідно до вимог розумового, морального, трудового, фізичного й естетичного виховання.

Виховання гармонійне — виховання, яке передбачає, щоб якості складових виховання (розумового, морального, трудового, фізичного, естетичного) доповнювали одна одну, взаємно збагачувалися.

Гігієна навчально-виховної роботи — система науково обґрунтованих правил організації навчально-виховного процесу з урахуванням необхідних санітарних вимог.

Гуманізація виховання — створення оптимальних умов для інтелектуального й соціального розвитку кожного вихованця; виявлення глибокої поваги до людини; визнання природного права особистості на свободу, соціальний захист, розвиток здібностей і вияв індивідуальності, самореалізацію фізичних, психічних і соціальних потенцій, на створення соціально-психічного фільтра проти руйнівних впливів негативних чинників навколишнього природного і соціального середовища; виховання у молоді почуттів гуманізму, милосердя, доброчинності.

Девіантна поведінка — (від лат. *deviatio* — відхилення) — відхилення від встановлених норм моралі та права.

Дискусія (від лат. *discussio* — розгляд, дослідження) — метод навчання, спрямований на інтенсифікацію та ефективність навчального процесу за рахунок активної діяльності учнів (студентів) у пошуках наукової істини.

Диспут — прийом (щодо методу переконування) формування переконань і свідомої поведінки шляхом суперечки, дискусії у процесі вербального спілкування з членами первинного колективу чи іншої групи.

Дисципліна (від лат. *disciplina* — учення, виховання, розпорядок) — певний порядок поведінки людей, що забезпечує узгодженість дій у суспільних відносинах, обов'язкове засвоєння й виконання особистістю встановлених правил.

Діагностика психолого-педагогічна (від гр. *diagnostikos* — здатний розпізнавати) — галузь психології та педагогіки, яка розробляє методи виявлення індивідуальних особливостей і перспектив розвитку та виховання особистості.

Елітарний (від фр. *elite* — краще, відбірне (лат. *eligo* — вибираю) — навчальний заклад, який відрізняється своїм впливом, привілейованим станом і престижем, високим рівнем освіти.

Етнопедагогіка — наука, що вивчає особливості розвитку і становлення народної педагогіки.

Завдання виховання — забезпечення всебічного гармонійного розвитку особистості.

Задатки — генетично детерміновані анатомо-фізіологічні особливості мозку та нервової системи, які є індивідуально-природною передумовою процесу розвитку й формування особистості.

Заклади виховні — навчально-виховні установи, які забезпечують освіту й виховання підростаючого покоління.

Звичка — спосіб поведінки, здійснення якого у певній ситуації набуває для індивіда характеру внутрішніх потреб.

Заохочення — метод виховання, що передбачає педагогічний вплив на особистість і виражає позитивну оцінку вихователем поведінки вихованця з метою закріплення позитивних якостей та стимулювання до активної діяльності.

Засоби виховання — надбання матеріальної та духовної культури (художня і наукова література, музика, театр, радіо, телебачення, витвори мистецтва, навколишня природа та ін.), форми і види виховної роботи (збори, бесіди, конференції, ігри тощо), які використовують у процесі дії того чи того методу.

Засоби навчання — предмети шкільного обладнання, які застосовують у процесі навчально-виховної роботи (книги, зошити, таблиці, лабораторне обладнання, письмове приладдя та ін.).

Здоровий спосіб життя — життєдіяльність людини з урахуванням особливостей і можливостей свого організму, забезпечення соціально-економічних і біологічних умов для його розвитку та збереження.

Ідеал (від гр. *idea* — уявлення, ідея) — поняття моральної свідомості і категорія етики, що містить у собі вищі моральні вимоги, можлива реалізація яких особисто дала б змогу їй набути досконалості; образ найбільш цінного і величного в людині.

Імідж (від англ. *image* — образ, зображення) — враження, яке справляє людина на оточуючих, стиль її поведінки, зовнішності, її манери. .

Ілюстрація (від лат. *illustratio* — освітлюю, пояснюю) — метод навчання, який передбачає показ предметів і процесів у їх символічному зображенні (світлина, малюнки, схеми тощо).

Імпровізація (від лат. *improvisus* — непередбачений, раптовий) — діяльність особистості, учителя-вихователя, що здійснюється у процесі педагогічного спілкування без попередньої підготовки, осмислення.

Індивідуальність (від лат. *individuum* — неподільне) — людина" особистість, яка відрізняється сукупністю рис, якостей, своєрідністю психіки, поведінки та діяльності, що підкреслюють її самотність, неповторність.

Інструктаж (від лат. *instructio* — настанова) — метод навчання, який передбачає розкриття норм поведінки, особливостей використання методів і навчальних засобів, дотримання техніки безпеки напередодні залучення до процесу виконання навчальних операцій.

Класифікація методів — класифікація, що передбачає групування методів навчання залежно від джерел інформації, логіки мислення, рівня самостійності в процесі пізнання.

Класний керівник — педагог, який здійснює безпосереднє керівництво первинним учнівським колективом.

Колектив — соціально значуща група людей, які об'єднані спільною метою, узгоджено діють у досягненні означеної мети та мають органи самоврядування.

Консилиум педагогічний (від лат. consilium — нарада, засідання) — нарада учителів-вихователів та психологів для з'ясування причин різних систематичних відхилень у поведінці вихованця й визначення науково обґрунтованих заходів його перевиховання.

Конспект (від лат. conspectus — огляд) — коротке письмове викладення змісту книги, статті, усного виступу.

Концепції виховання (від лат. conceptio — сукупність, система) — система поглядів на ті чи інші явища, процеси; спосіб розуміння, тлумачення педагогічних явищ; основна ідея теорії змісту й організації виховання людини.

Культура (від лат. kultura — виховання, освіта, розвиток) — сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства протягом його історії.

Куратор (від лат. curator, від curare — піклуватися, турбуватися): 1) попечитель, опікун; 2) особа, якій доручено загальний нагляд за якоюсь роботою; 3) людина, яка здійснює нагляд за навчально-виховним процесом у студентській групі.

Лекція (від лат. lectio — читання) — це метод навчання, що передбачає використання попереднього досвіду учнів з певної галузі знань і на основі цього залучення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже набутих.

Лідер (від англ. leader — той, який веде, керує) — член колективу, який у важливих ситуаціях здатний здійснювати помітний вплив на поведінку інших членів колективу, виявляти ініціативу в діях, брати на себе відповідальність за діяльність колективу, вести його за собою.

Майстерність педагогічна — досконале творче виконання учителем-вихователем професійних функцій на рівні мистецтва, результатом чого є створення оптимальних соціально-психологічних умов для становлення особистості вихованця, забезпечення високого рівня інтелектуального й морально-духовного розвитку.

Менталітет (від нім. Mentalitnet, від лат. mentis — напрям думок, душевний склад, душа, розум, мислення) — світосприймання, світовідчуття,

бачення себе у світі, особливості прояву національного характеру, своєрідність вдачі, ставлення до навколишнього світу.

Мета виховання — ідеальне передбачення кінцевих результатів виховання.

Методи виховання (від гр. *methodos* — спосіб, шлях) способи впливу вихователя на свідомість, волю і поведінку вихованця з метою формування в нього стійких переконань і певних норм поведінки.

Методи дослідження — способи, прийоми та процедури емпіричного і теоретичного пізнання явищ та процесів педагогічної дійсності.

Методи навчання — упорядковані способи діяльності вчителя й учнів, спрямовані на ефективне розв'язання навчально-виховних завдань.

Молодіжна субкультура — культура певного покоління молоді, яка вирізняється спільним стилем життя, поведінки, групових норм, цінностей та інтересів.

Моніторинг (від англ. *monitoring*, від лат. *monitor* — той, хто наглядає, спостерігає) — 1) спостереження, оцінка і прогноз стану навколишнього середовища у зв'язку з господарською діяльністю людини; 2) збір інформації засобами масової комунікації. 3) спостереження за навчальним і виховним процесами з метою виявлення їх відповідності бажаному результату чи попереднім припущенням.

Навички — застосування знань на практиці, що здійснюється на рівні автоматизованих дій через багаторазові повторення.

Навіювання — різні засоби вербального та невербального емоційного впливу на людину з метою введення її до певного стану або спонукування до певних дій.

Оптимізація процесу навчання (від лат. *optimus* — найкращий, найзручніший) — процес створення найбільш сприятливих умов (добір методів, засобів навчання, забезпечення санітарно-гігієнічних умов, емоційних чинників тощо) для отримання бажаних результатів без додаткових витрат часу і фізичних зусиль.

Освіченість — міра пізнавальної активності індивіда, яка проявляється у рівні набутих знань, що можуть бути використані у практичній діяльності.

Особистість — соціально-психологічне поняття; людина, яка характеризується з соціально-психологічного погляду насамперед рівнем розвитку психіки, здатністю до засвоєння соціального досвіду, можливістю спілкуватися з іншими людьми.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика — сукупність основних вимог до професійних якостей, знань та умінь фахівця, необхідних для успішного виконання ним професійних функцій.

Пам'ять — здатність організму зберігати й відтворювати інформацію про зовнішній світ та про свій внутрішній стан для подальшого її використання у процесі життєдіяльності.

Парадигма (від гр. *paradeigma* — приклад, взірець) — визнання наукових досягнень, які впродовж певного часу надають співтовариству моделі постановки проблеми та їх вирішення.

Педагогіка (від гр. *paides* — діти; *apo* — веду) — наука про навчання, освіту та виховання людей відповідно до потреб соціально-економічного розвитку суспільства.

Педагогіка народна — галузь емпіричних педагогічних знань і народного досвіду, які відображують погляди на систему, напрями, форми, засоби виховання і навчання підростаючого покоління.

Перевиховання — система виховних впливів педагога на вихованця з метою гальмування негативних проявів у поведінці й утвердження позитивних якостей у діяльності.

Переконання — раціональна моральна основа діяльності особистості, яка дає змогу їй здійснювати певний вчинок свідомо; основна моральна настанова, яка визначає мету й напрям вчинків людини, тверда впевненість у чомусь, заснована на певній ідеї, світогляді.

Перспектива — мета, "завтрашня радість" (А.С. Макаренко), що виступає стимулом у діяльності колективу та окремих його членів.

Підручник — навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з певної дисципліни відповідно до вимог чинної програми.

Підхід до виховання комплексний — підхід до виховання, що передбачає єдність мети, завдань і засобів її досягнення через діяльність різних соціальних інститутів (сім'ї, навчально-виховних закладів, засобів масової інформації).

Позакласна виховна робота — заходи виховного характеру, які здійснюються в загальноосвітніх навчально-виховних закладах під керівництвом учителів-вихователів.

Позаурочна навчальна робота — різні види самостійної навчальної роботи учнів у рамках системи навчання і виховання (домашня навчальна робота, екскурсії, гурткова робота та ін.).

Привчання — організація планомірного і регулярного виконання вихованцями певних дій з елементами примусу, обов'язковості з метою формування стійких звичок у поведінці.

Прийом виховання — складова методу, що визначає шлях реалізації його вимог.

Прийом навчання — складова методу, певні разові дії, спрямовані на реалізацію його вимог.

Приклад — метод виховання, який передбачає організацію взірця для наслідування з метою оптимізації процесу соціального успадкування.

Принципи виховання (від лат. *principium* — основа, начало) — вихідні положення, які є фундаментом змісту, форм, методів, засобів і прийомів виховного процесу.

Прогностика педагогічна (від гр. *prognostike* — мистецтво робити прогноз) — галузь наукових знань, що розглядає принципи, закономірності та методи прогнозування щодо об'єктів, які вивчає педагогіка.

Професіограма — опис вимог, соціально-психологічних і фізичних особистісних якостей, які висуває певна професія. **Професія** (від лат. *professio* — офіційно зазначене заняття) — вид трудової діяльності, що потребує певних знань і трудових навичок та є джерелом існування, життєдіяльності.

Психотехніка — напрям у психології, що розроблює питання застосування знань про психічну діяльність людини у процесі вирішення практичних завдань виховання особистості людини.

Рада педагогічна — об'єднання педагогів навчально-виховного закладу з метою розгляду питань організації та вдосконалення навчально-виховного процесу.

Рейтинг (від англ. *rating* — оцінка, клас, розряд) — індивідуальний числовий показник у системі освіти, оцінка успіхів, досягнень, знань у конкретний момент окремої особистості у певній галузі, дисципліні, що дає змогу визначити рівень таких досягнень або якість знань щодо інших осіб.

Рушійна сила виховного процесу — результат суперечностей між соціально-психічними і фізіологічними потребами та наявним рівнем вихованості особистості.

Рушійна сила навчального процесу — результат суперечностей між пізнавальними і практичними завданнями, з одного боку, а з другого — наявним рівнем знань, умінь і навичок, з іншого.

Самовиховання — систематизована і цілеспрямована діяльність особистості, спрямована на формування й удосконалення її позитивних якостей та подолання негативних.

Сім'я — соціально-психологічне об'єднання близьких родичів (батьків, дітей, бабусь, дідусів), які живуть спільно і забезпечують біологічні, соціальні й економічні умови для продовження роду.

Смаки естетичні — стійке, емоційно-оцінне ставлення людини до прекрасного, що має вибіркового, суб'єктивного характеру.

Совість — категорія етики, що характеризує здатність людини здійснювати контроль за власною діяльністю, давати об'єктивну оцінку своїм діям.

Спадковість — здатність біологічних організмів передавати своєму потомству певні задатки.

Спеціальність — необхідна для суспільства обмежена галузь застосування фізичних і духовних сил людини, що дає їй можливість отримати необхідні засоби для життя; комплекс набутих людиною знань і практичних навичок для заняття певним видом діяльності.

Спілкування педагогічне — система органічної соціально-психологічної дії вчителя-вихователя і вихованця у всіх сферах діяльності, що має певні педагогічні функції, спрямована на створення оптимальних соціально-психологічних умов активної та результативної життєдіяльності особистості.

Спостереження — метод навчання, який передбачає сприймання певних предметів, явищ, процесів у природному й виробничому середовищі без втручання ззовні у ці явища і процеси.

Справи колективні і творчі — форма позакласних виховних заходів, у підготовці та проведенні яких беруть участь усі члени дитячого колективу, причому кожен учень має змогу виявити і розвинути свої творчі інтереси та можливості.

Стадійність розвитку колективу — вираження внутрішньої діалектики його становлення, в основу якої покладено рівень взаємовідносин між вихователем і вихованцями, між членами колективу.

Стиль авторитарний (від фр. *autoritaire* — владний, лат. *aus-toritas* — влада, вплив) — стиль спілкування, що ґрунтується на беззаперечному підкоренні окремої людини або колективу владній особистості.

Стиль демократичний (від гр. *demokratia* — влада народу, народовладдя) — врахування думки й волі колективу в організації життєдіяльності вихованців.

Стиль ліберальний (від лат. *liberalis* — вільний) — безпринципне байдуже ставлення до негативних дій вихованців, потурання учням.

Структура процесу учіння — низка взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів: сприймання (безпосереднє, опосередковане), розуміння (усвідомлення, осмислення, осяяння), запам'ятовування, узагальнення і систематизація, застосовування, дієва практика як поштовх до пізнання і критерій істинності здобутих знань.

Структура процесу виховання — логічно взаємопов'язані компоненти, які забезпечують процес формування особистості: оволодіння правилами та нормами поведінки, формування почуттів і переконань, вироблення вмінь і звичок у поведінці, практична діяльність у соціальному середовищі.

Такт педагогічний (від лат. *tactus* — дотик, відчуття) — почуття міри, відчуття конкретного стану вихованця, що підказує вихователю найделікатніший спосіб поведінки у спілкуванні з учнями в різних сферах

діяльності; вміння обирати найбільш доцільний підхід до особистості в системі виховних взаємин з нею.

Талант (від гр. *talanton* — вагомість, міра) — сукупність здібностей, які дають змогу отримувати продукт діяльності, що відрізняється новизною, високою досконалістю і суспільною значущістю.

Тести (від англ. *test* — випробування, дослідження) — система формалізованих завдань для виявлення рівня підготовленості учнів (студентів), оволодіння цими знаннями, вміннями, навичками.

Техніка педагогічна (від гр. *technike* — вправний, досвідчений) — сукупність раціональних засобів та особливостей поведінки вчителя-вихователя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з окремим учнем чи всім класним колективом відповідно до поставленої мети вихователя і конкретних об'єктивних та суб'єктивних передумов (уміння в галузі культури мовлення; володіння своїм тілом, мімікою, пантомімою, жестами; вміння одягатися, стежити за своєю зовнішністю; дотримання темпу і ритму роботи; уміння спілкуватися; володіння психотехнікою).

Тип навчання — спосіб і особливості організації мисленнєвої діяльності людини. В історії шкільництва виділились такі типи навчання: догматичний, пояснювально-ілюстративний, проблемний.

Уміння — здатність людини свідомо виконувати певну дію на основі знань, готовність застосувати знання у практичній діяльності на засадах свідомості.

Умовляння — один із прийомів методу переконування, спрямований на попередження навмисних дій вихованця з метою їх гальмування, враховуючи індивідуальні особливості його соціально-психічного розвитку.

Урок — форма організації навчання, за якою вчитель проводить заняття у класній кімнаті з постійним складом учнів, що мають приблизно однаковий рівень фізичного і розумового розвитку, за усталеним розкладом і регламентом.

Учитель — фахівець, який має спеціальну підготовку і здійснює навчання та виховання підростаючого покоління.

Фактори виховання (від лат. *Factor* — той, що робить) — об'єктивні та суб'єктивні чинники, які впливають на визначення змісту, напрямів, засобів, методів, форм виховання.

Фетиш (від фр. *fetiche* — амулет, чаклунство): 1) неживий предмет, який, на думку віруючих, наділений надприродною магичною силою і слугує об'єктом релігійного поклоніння; 2) предмет сліпого поклоніння.

Формування (від лат. *formo* — утворюю) — становлення людини як особистості, яке відбувається в результаті розвитку та виховання і має певні ознаки завершеності.

Функції класного керівника — забезпечувати умови для всебічного гармонійного розвитку школярів, координувати діяльність усіх вихователів щодо здійснення національного виховання, вивчати індивідуальні особливості учнів класу, організовувати первинний дитячий колектив, турбуватися про зміцнення та збереження здоров'я школярів, формувати навички старанності та дисциплінованості школярів, організовувати позакласну виховну роботу, проводити роботу з батьками, домагатись єдності вимог до вихованців, вести документацію класу.

Функції колективу — організаторська, стимулювальна, виховна.

Функції навчання (від лат. *functio* — виконання, звершення) — функції, які передбачають виконання освітньої, виховної та розвивальної дій.

Функції педагогіки (від лат. *functio* — виконання, звершення) — чітко окреслені напрями й види діяльності, пов'язані із завданнями всебічного гармонійного розвитку особистості.

Функції сім'ї — біологічна (репродуктивна), соціальна, економічна.

Функція (від лат. *functio* — виконання, звершення) — спосіб діяння речі або елемента системи, спрямований на досягнення певного ефекту. Функція сім'ї спрямована на вирішення біологічних (репродуктивних), соціальних та економічних завдань у системі продовження роду.

Фуркація (від лат. *furcatus* — роздільний) — побудова навчальних планів у старших класах загальноосвітніх навчально-виховних закладів за певними профілями — гуманітарним, фізико-математичним, природничим та ін. — з наданням переваги тій чи тій групі навчальних дисциплін.

Цінності моральні загальнолюдські — набуті попередніми поколіннями незалежно від расової, національної чи релігійної приналежності морально-духовні надбання, які визначають основу поведінки й життєдіяльності окремої людини або певних спільнот.

Честь — категорія етики, що характеризує особистість з позиції готовності відстояти, підтримати гідність, репутацію — свою особисту чи колективу, — членом якого вона є.

Школа авторська — навчально-виховний заклад, діяльність якого ґрунтується на провідній психолого-педагогічній концепції, розробленій окремим авторським колективом.

Школа малокомплектна — школа без паралельних класів з малим контингентом учнів.

ДЛЯ ПОДАТОК
